

Справа „Зовановіч проти Хорватії” (Zovanović v. Croatia)

У рішенні, ухваленому 9 грудня 2004 року у справі „Зовановіч проти Хорватії”, Суд постановив, що:

- було порушено ч.1 ст.6 Конвенції (право на справедливий судовий розгляд);
- не було необхідності вивчати скаргу на предмет порушення ст.13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту);

Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд постановив сплатити п. Зовановічу 4000 євро як компенсацію моральної шкоди та 400 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник п. Вінко Зовановіч (1929 р.н.) є громадянином Хорватії і зараз проживає у м. Пула (Хорватія). 3 травня 1991 року товар, який він придбав і зберігав у кіоску в м. Задар (Хорватія), був знищений невідомими особами.

16 червня 1992 року п. Зовановіч звернувся до Задарського муніципального суду (далі — муніципальний суд) з позовом до Республіки Хорватії і страхової компанії про відшкодування шкоди, заподіяної в результаті знищення майна. 17 травня 1999 року муніципальний суд, керуючись Законом „Про внесення змін до Закону „Про цивільні зобов’язання” від 1996 року (далі — Закон від 1996 року), зупинив провадження у справі в частині позовних вимог, пред’явлених до Республіки Хорватії. Цього ж дня муніципальний суд ухвалив виділити в окреме провадження позовні вимоги до страхової компанії. Заявник не оскаржував цього рішення.

Провадження стосовно Республіки Хорватії було поновлено 5 грудня 2003 року відповідно до Закону „Про відшкодування шкоди, заподіяної терористичними актами та громадськими демонстраціями” від 2003 року (далі – Закон від 2003 року).

Зміст рішення Суду

Покликаючись на ч.1 ст.6 Конвенції, п. Зовановіч скаржився, що введення в дію Закону від 1996 року призвело до порушення його права на доступ до суду. Заявник також стверджував, що в результаті запровадження зазначеного законодавства було порушено його право на ефективний засіб правового захисту, яке передбачене ст.13 Конвенції.

Заперечуючи проти скарги заявника, Уряд стверджував, що державні органи можуть бути відповідальними лише за події, які мали місце після 5 листопада 1997 року, коли Конвенція набула чинності для Хорватії. Заявник на це твердження відповів, що відсутність доступу до суду тривала аж до 31 липня 2003 року, тобто до моменту коли Закон від 2003 року вступив в силу.

Суд відзначив, що судовий розгляд у справі за позовом п. Зовановіча до Республіки Хорватії *de facto* був зупинений ще 3 лютого 1996 року, коли Закон від 1996 року набрав чинності. Відповідно до цього закону муніципальний суд не міг продовжувати провадження у справі. Закон від 2003 року набрав чинності 31 липня 2003 року, забезпечивши відновлення судового розгляду. Звідси випливає, що ситуація, про яку говорить заявник у своїй скарзі, тривала й після ратифікації Конвенції Хорватією, тобто після 5 листопада 1997 року. Таким чином, Суд має компетенцію *ratione temporis* для розгляду скарги на зупинення судового розгляду у справі п. Зовановіча, яке тривало після 5 листопада 1997 року, однак, із врахуванням тієї тривалості зупинки судового провадження, яка мала місце і до ратифікації Конвенції (див. рішення Суду у справі *Kutić v. Croatia*).

Заперечуючи наявність порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції, Уряд заявив, що п. Зовановіч мав доступ до суду, оскільки він міг порушити цивільне провадження у муніципальному судді і зробив це. А той факт, що муніципальний суд згідно із Законом від 1996 року тимчасово зупинив судовий розгляд щодо Республіки Хорватії, не зачіпав питання доступу до суду.

Суд нагадав, що ч.1 ст.6 Конвенції передбачає „право на суд”, одним із аспектів якого є право на доступ до суду, а точніше право порушувати цивільну справу в суді. Однак це право не є абсолютним і може підлягати певним обмеженням. Такі обмеження можуть впливати з самої природи права на доступ до суду, оскільки дане право вимагає державного регулювання. У цьому питанні Договірні Сторони мають певний рівень розсуду, хоча остаточне рішення щодо дотримання вимог Конвенції залишається за Судом. При державному регулюванні права на доступ до суду обмеження, які застосовуються, не повинні звужувати чи зменшувати доступ особи до суду в такий спосіб чи в такому обсязі, що сама суть даного права буде порушена. Більше того, обмеження не будуть відповідати вимогам ч. 1 ст. 6 Конвенції, якщо вони не переслідують законної мети і якщо не збережено розумного співвідношення між засобами, що застосовуються, та метою, яка переслідується (див. рішення Суду у справі *Stubbings and Others v. the United Kingdom*).

Суд відзначив, що у справі заявника судовий розгляд за позовом до Республіки Хорватія був *de facto* зупинений ще 3 лютого 1996 року, коли Закон від 1996 року набрав чинності. Закон від 2003 року вступив в дію 31 липня 2003 року і 5 грудня 2003 року провадження у справі було відновлено. Таким чином, внаслідок прийняття Закону від 1996 року п. Зовановіч був позбавлений права на вирішення судом його цивільної справи національним судом протягом понад сім років, з яких більше п’яти є роками, коли Конвенція вже була чинною для Хорватії.

Керуючись своєю прецедентною практикою (див., зокрема, рішення Суду у справах *Kutić v. Croatia*, *Multiplex v. Croatia*), Суд вирішив, що тривалий період, протягом якого заявник не міг реалізувати своє право на вирішення цивільної справи національним судом внаслідок певного законодавчого заходу, становить порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції.

Стосовно порушення ст. 13 Конвенції Суд встановив, що у даній справі немає необхідності вивчати, чи було допущене порушення цієї статті, оскільки її вимоги є менш суворі ніж ті, що містяться у ч. 1 ст. 6 Конвенції і в даному випадку поглинаються нею.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПРН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.